

УДК 339.9(477)

Вівчар О. І., д.е.н., доцент

Тернопільський національний економічний університет

АНАЛІЗУВАННЯ ТА ПРОГНОЗНА ОЦІНКА ФІСКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: БЕЗПЕЧНИЙ ВИМІР

Проведено комплексне дослідження сучасного стану фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності держави. Доведено, що існуюча модель розвитку національної економіки України характеризується сильною залежністю від експорту та надмірною орієнтацією на імпорт товарів на основі кумулятивного ефекту сформованих факторів. Обґрунтовано особливості застосування інструментарію економіко-математичного моделювання – методу ковзної середньої, оскільки основним завданням прогнозування в умовах розбалансованості економічних процесів є зниження неминучої невизначеності, яка пов'язана з прийняттям економічних рішень, що орієнтовані на майбутнє. Слід відзначити, економіко-математичне моделювання можна застосовувати для обґрунтування короткострокових і довгострокових періодів як метод прогнозування фінансової результативності.

Ключові слова: зовнішньоторгівельна діяльність, фіскальне регулювання, прогнозування зовнішньоекономічних операцій, економіко-математичне моделювання, метод ковзної середньої.

Vivchar O.

ANALYSIS AND FORECAST EVALUATION OF FISCAL REGULATION AT FOREIGN TRADE: SAFETY MEASUREMENT

The complex study of the current state at fiscal regulation of foreign trade activity the state is carried out. It is proved that the existing model of development the national economy of Ukraine is characterized by a strong dependence on exports and excessive orientation on the import of goods based on the cumulative effect of the factors. The peculiarities of using the tools at economic and mathematical modeling – the method of moving average – are substantiated, since the main task of forecasting in the conditions at economic process imbalances is the reduction of unavoidable uncertainty associated with the adoption of future-oriented economic decisions. It should be noted that economic-mathematical modeling can be used to substantiate short-term and long-term periods as a method of forecasting financial performance.

Keywords: foreign trade activity, fiscal regulation, forecasting of foreign economic operations, economic-mathematical modeling, method of moving average.

Вивчар О.И.

АНАЛИЗ И ПРОГНОЗНЫЕ ОЦЕНКИ ФИСКАЛЬНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ВНЕШНЕТОРГОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ: БЕЗОПАСНЫЙ ИЗМЕРЕНИЕ

Проведено комплексное исследование современного состояния фискального регулирования внешнеторговой деятельности государства. Доказано, что существующая модель развития национальной экономики Украины характеризуется сильной зависимостью от экспорта и чрезмерной ориентацией на импорт товаров на основе кумулятивного эффекта сложившихся факторов. Обоснованы особенности применения инструментария экономико-математического моделирования – метода скользящей средней, поскольку основной задачей прогнозирования в условиях разбалансированности экономических процессов является снижение неизбежной неопределенности, связанной с принятием экономических решений, ориентированных на будущее. Следует отметить, экономико-математическое моделирование можно применять для обоснования краткосрочных и долгосрочных периодов как метод прогнозирования финансовой результативности.

Ключевые слова: внешнеторговая деятельность, фискальное регулирование, прогнозирование внешнеэкономических операций, экономико-математическое моделирование, метод скользящей средней.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На сучасному етапі розвитку ринкових трансформацій, фіскальному регулюванню зовнішньоторговельної діяльності України характерна неоднозначність та суперечливість, які є одними з причин уповільнення конструктивних напрямків розвитку економіки, неефективного використання власного економічного потенціалу та гальмування соціально-економічних процесів. Зовнішньоторговельна діяльність характеризується особливою складністю, яка полягає в зіткненні різних норм, правил, стандартів фіскального регулювання притаманних різним країнам та необхідності його узгодження економічним інтересам держав.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженню стану та динаміки зовнішньоторговельної діяльності в різних країнах світу, форм і методів її регулювання, приділяється значна увага зарубіжних науковців, таких як М. Баскакова, Б. Белесса, С. Дмитрієв, В. Карлаусов, І. Корольов, Є. Леонтьєва, В. Рамзес, А. Федоровський, Р. Шонбергер, А. Суєтін та інші. Серед українських вчених, що досліджують окремі аспекти даного питання, можна виділити В. Величко, О. Вівчар, Р. Сіденко, В. Новицького, А. Філіпенка, А. Фісуна. Зважаючи на ряд наукових праць зарубіжних та вітчизняних дослідників в сфері зовнішньоекономічної діяльності, досвід здійснення фіскального регулювання, використання фіскальних інструментів і важелів впливу на зовнішньоторговельну діяльність є ще малодослідженим і на сьогодні залишається актуальним.

Цілі статті. Метою статті є оцінка фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності в контексті безпекознавчих умов та обґрунтування сутнісної характеристики економіко-математичного моделювання на основі застосування прогнозу оцінка методом ковзного середнього.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Зауважимо те, що фіскальне регулювання зовнішньоторговельної діяльності є біполярною системою, оскільки будь-які безпосередні або опосередковані зміни в даному регулюванні несуть одним суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності сприяння, а іншим навпаки – погіршення їхнього становища на ринку міжнародної торгівлі. В сучасний період ринкових трансформацій в Україні, ми можемо зауважити, зниження потенціалу фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності, що є наслідком перманентного протиріччя. Отже, державі необхідно знайти і вибрати найоптимальнішу стратегію дій в фіскальному регулюванні зовнішньоторговельної діяльності при якій позитивних наслідків було б більше ніж негативних.

Міжнародна торгівля, як важлива форма міжнародних економічних відносин чинить комплексний вплив на національні економіки країн-учасниць торгівлі. При цьому, характер даного впливу для різних країн або навіть у межах різних галузей національної економіки може суттєво різнитись. В ідеалі міжнародна торгівля повинна базуватись на принципі взаємної вигоди, який передбачає, що обмін товарами між країнами здійснюється таким чином, аби максимізувати економічні вигоди учасників торгівлі з одночасним уникненням загроз для економічної безпеки та державного суверенітету торгових партнерів. Але на практиці, в умовах обмеженості ресурсів, недосконалості законодавчих механізмів ринкового регулювання та зростання в світовій економіці ролі приватного інтересу, дуже часто цей принцип не має двостороннього характеру. Фактично, дискримінаційні умови та тіньові механізми у сфері міжнародної торгівлі дуалізують основний принцип її здійснення для учасників торгівлі: для одних країн він залишається незмінним (а в більшості випадків навіть має мультиплікативний ефект), а для інших – перетворюється на принцип економічної необхідності. Тому з метою підвищення міжнародної конкурентоспроможності національної економіки та

максимальної реалізації її конкурентних переваг на світових товарних ринках необхідно забезпечити максимальну прозорість зовнішньої торгівлі в Україні [3].

Як свідчить світова практика, одним з ефективних варіантів формування конкурентоспроможної національної економіки є її якісна, диверсифікована експортна орієнтація. Національна економіка України потребує серйозних структурних реформ для того, щоб отримати такий статус. В таких умовах місце країни на світовому ринку визначається не лише кількісними показниками, а насамперед якісними характеристиками зовнішньої торгівлі. Традиційно якість торгівлі окремої країни визначають на основі відносної питомої вартості експорту або імпорту та їх асортименту. Швидкість поширення кризових явищ в національній економічній системі та обмеженість інструментів впливу на неї з боку держави вказує на її слабку стійкість до зміни зовнішніх умов. В умовах існуючих структурних співвідношень і стану розвитку інституційного середовища національна економіка залишається уразливою до впливу зовнішніх шоків, механізми поглинання яких поки що недостатньо розвинені [5, 29].

Звертаємо увагу на те, що міжнародна торгівля на сьогодні залишається також одним із основних каналів поширення світових економічних криз. В таких умовах важливим завданням держави є зниження витрат та усунення невизначеностей стосовно торговельних операцій, максимальне спрощення та збільшення прозорості зовнішньоекономічних відносин. Особливо актуально дане питання постало в Україні, оскільки відповідно до Звіту про залучення країн світу до міжнародної торгівлі, який щорічно публікується Світовим Економічним Форумом, Україна у 2017 році займала 81 місце із 125 країн світу, що входять до даного рейтингу. При цьому варто зауважити, що порівняно з 2016 р. даний показник погіршився на 10 позицій (з 71 місця у 2017 р. до 81 місця у 2016 р.). Особливо загрозливим є те, що падіння даного індикатора продовжилося у 2016 році: за результатами дослідження Україна опустилася на 86 місце із 132 країн, що досліджувались. При цьому основним стримуючим елементом зовнішньоторговельної політики, який зумовив такий рейтинг, була низька ефективність митного адміністрування, відповідно до якої Україна посіла 110 місце у світі з 125 країн, охоплених даним дослідженням у 2017 р. та 116 місце з 132 країн, охоплених дослідженням у 2016 році.

Незважаючи на аргументовану думку професійного світу про те, що сальдо експортних операцій в країні повинно перевищувати, в Україні в жодному із аналізованих років такої тенденції не спостерігається. В оцінці зовнішньоторговельної діяльності напрямки розбіжностей різносторонні та варіюють, скоріше за все, залежно від політичної кон'юнктури в Україні: так під час досліджень українського експорту було виявлено, що у 2017 р. порівняно 2016 р. спостерігалось зниження сум експорту на – 5497,8 млн.дол. та відношення темпів приросту порівнювальних періодів - – 8%. Водночас, аналогічна тенденція спостерігається щодо оцінки імпортних операцій за аналізований період, а саме зменшення на – 7694,2 млн.дол. (– 9 %) та відповідно у загальній оцінці негативне сальдо становило – 13651,9 млн.дол.

Враховуючи той факт, що специфіка функціонування країни полягає в тому, що імпорт є критично важливим фактором макроекономічної стабільності. Висока динамічність подібних економік вимагає максимальної транспарентності та економічної обґрунтованості вхідних потоків товарів і послуг. Як елемент зовнішньоторговельного балансу країни, імпорт вирішальним чином впливає на стабільність національної валюти та стійкість системи державних фінансів малої відкритої економіки. З іншого боку, через непряме оподаткування імпорт стає важливим джерелом бюджетних надходжень, особливо у країнах зі значною часткою споживання імпорту в цілому та критичного імпорту зокрема [6].

З метою розкриття даної проблематики, на нашу думку, є важливим дослідження у розрізі приналежностей до груп країн в контексті зовнішньоторгівельних операцій України за 2005-2017 рр. зокрема Австрії, Європи, Канади, країни колишнього СНД, країни Азії та США. Враховуючи вище описаних показників чітко спостерігається імпорту залежність держави в сфері зовнішньоторгівельних відносин (рис. 1).

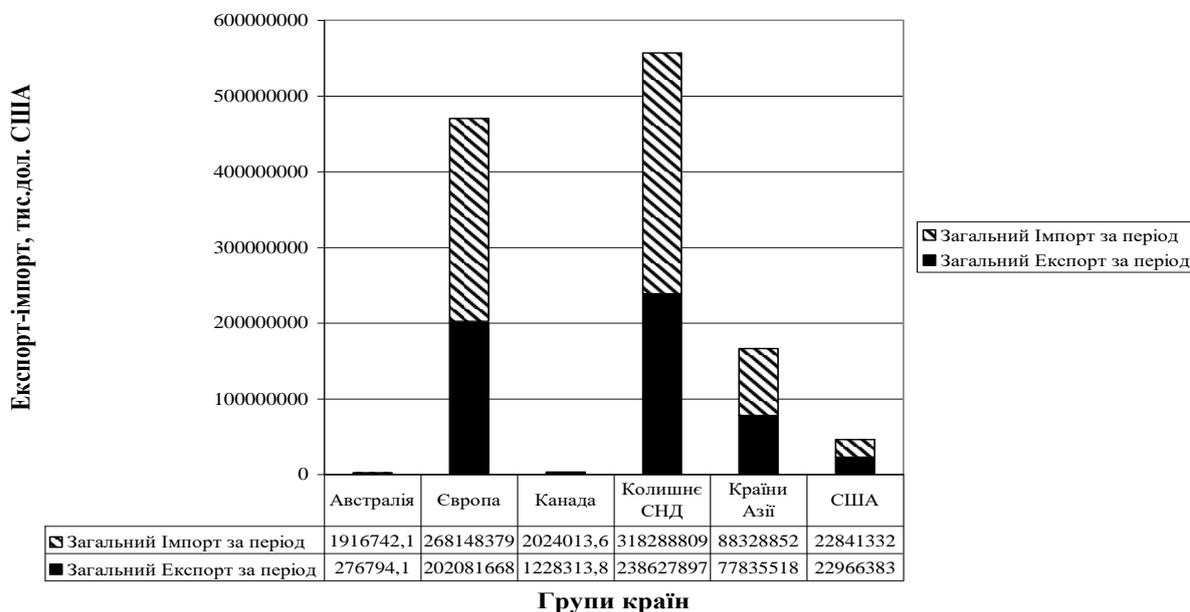

Рис. 1. Зовнішньоторгівельна діяльність України в розрізі приналежностей країн до груп за 2005-2017 роки

[розроблено автором за даними Держкомстату]

На основі систематизації та узагальнення даних згідно рис. 1 видно, що найвищий показник щодо експортної діяльності в розрізі приналежностей до груп країн країни колишнього СНД (Білорусь, Вірменія, Казахстан, Киргистан, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан) в загальній структурі становило – 238627,9 млн.дол., проте навіть за таких умов показник імпорتنних операцій в загальній структурі значно перевищує експорт і за аналізований період 2005-2017 рр. – 318288,8 млн.дол. Досліджуючи дану тенденцію, неможливо поза увагою залишити зовнішньоторгівельну діяльність з країнами Європи (Італія, Франція, Чехія, Польща та ін.) за аналізований період: експорт становить – 202081,7 млн.дол. Аналогічна тенденція спостерігається і з країнами Європи перевищення показника імпорتنних операцій в Україну 268148,4 млн.дол., що також не є позитивним показником зовнішньоторгівельної діяльності національної економіки, оскільки сальдо становить 66066,7 млн.дол. Використовуючи проведені розрахунки з 2005-2017 рр. згідно рис. 1 неможливо не відзначити імпорту залежність щодо країн Азії, яка становила – 88328,8 млн.дол. та експортних операцій – 77835,6 млн.дол. відповідно.

Актуальність дослідження зовнішньоторгівельної діяльності країни зумовлена посиленням дисбалансів світових економічних процесів. Визначення головних ризиків розбалансованості зовнішнього сектору та аналіз їх впливу на динаміку національної економіки дозволять врахувати ефекти зовнішньої невизначеності при прогнозуванні.

Визначальним різновидом формалізованого знакового моделювання зовнішньоекономічних процесів є економіко-математичне моделювання. Математична модель є сукупністю співвідношень (нерівностей, рівнянь, формул, логічних умов), що характеризують процес зміни стану системи залежно від її вхідних сигналів, параметрів, початкових умов і часу. Застосування математичного моделювання в контексті

зовнішньоторгівельної діяльності дасть можливість, по-перше, виокремити і формально описати найбільш визначні, суттєві зв'язки економічних змінних і об'єктів – дослідження будь-якого складного об'єкта припускає високий ступінь абстракції. По-друге, визначимо, що при чітко сформульованих вихідних показниках і співвідношеннях методами дедукції можливо одержувати висновки та результати, еквівалентні досліджуваному об'єкту в тій же мірі, що і виконані передумови. По-третє, оцінити форму і параметри залежностей його змінних, що максимальною мірою відповідні наявним спостереженням, дозволяють індуктивним шляхом отримувати сучасні знання про об'єкт дослідження. Нарешті, по-четверте, точно і компактно викладати положення економічного аналізу, формулювати його поняття і висновки ми можемо лише за умов використання економіко-математичних моделей [2, 94].

Саме тому прогнозування стану зовнішньоекономічної діяльності є важливою складовою для його подальшого розвитку і актуальною темою в сучасних умовах турбулентності економічних процесів. Головним завданням прогнозування в умовах розбалансованості зовнішнього сектору є зниження неминучої невизначеності, яка пов'язана з прийняттям економічних рішень, що орієнтовані на майбутнє. За такого підходу економіко-математичне моделювання може використовуватись для обґрунтування короткострокових і довгострокових періодів як метод прогнозування майбутніх фінансових результатів.

Враховуючи закономірності економічного розвитку, предметом прогнозування зовнішньоекономічних процесів є якісні та кількісні зміни, які можуть мати місце в об'єкті чи процесі через вплив сукупності чинників чи окремих із них у межах періоду прогнозування.

На основі проведених досліджень, можна констатувати, що метою прогнозування зовнішньоекономічної діяльності є:

- визначення можливих напрямків розвитку зовнішньоекономічних ресурсів, що забезпечують їх досягнення;
- визначення найбільш ймовірних і економічно обґрунтованих варіантів довгострокових та поточних планів;
- отримання науково обґрунтованих варіантів тенденцій розвитку показників якості, елементів витрат та інших показників, які використовуються для розроблення перспективних планів;
- обґрунтування напрямків зовнішньоторгівельної політики;
- передбачення наслідків рішень та заходів, що застосовують та функціонують в умовах дисбалансу світових економічних процесів.

Наступним етапом прагматики оцінки прогнозування зовнішньоторгівельної діяльності є правильний вибір моделі. Для попереднього вибору моделей застосовують метод характеристик середніх приростів, який є найбільш універсальним і забезпечує вибір моделей із широкого класу функцій. За цим методом послідовність значень показника згладжується методом простої ковзної середньої [2, 98].

Слід зазначити, що термін “ковзне середнє” використовується тому, що нове середнє обчислюється і застосовується в якості прогнозу кожен раз, коли в розпорядженні виявляється нове спостереження. Даний метод застосовується для характеристики тенденції розвитку досліджуваної статистичної сукупності і заснований на розрахунку середніх рівнів ряду за визначений період.

Послідовність визначення ковзної середньої:

- встановлюється інтервал чи згладжування число вхідних у нього рівнів. При цьому кожен подальший ущільнений інтервал отримують шляхом поступового зрушення від початкового рівня ряду динаміки на один його рівень. Ущільнений інтервал згладжування як би ковзає по динамічному ряду з кроком, рівним одиниці. За

сформованими укрупненими інтервалами визначають суму значень рівнів, на основі яких розраховуються ковзні середні. Отримані середні належать до середини ущільнених інтервалів. Тому при згладжуванні ковзної середньої технічно зручніше укрупнений інтервал складати з непарного числа рівнів ряду динаміки. При використанні методу ковзної середньої велике значення має вибір періоду або інтервалу ковзання. Він повинен відповідати періоду коливань у даному динамічному ряду.

Якщо при розрахунку середньої враховуються три рівні, ковзна середня називається тричленною, п'ять рівнів – п'ятичленною і т.д. Якщо згладжуються дрібні, безладні коливання рівнів у ряді динаміки, то інтервал (число ковзної середньої) збільшують. Якщо хвилі варто зберегти, число членів зменшують.

– обчислюють перший середній рівень за формулою арифметичної простої:

$$y_1 = \frac{S y_i}{m}, \quad (1)$$

де y_i – i -тий рівень ряду; m – порядок ковзної середньої.

– перший рівень відкидають, а в обчислення середньої включають рівень, що йде за останнім рівнем, який бере участь у першому розрахунку. Процес продовжується, поки в розрахунок у буде включений останній рівень досліджуваного ряду динаміки y_n .

– по ряду динаміки, побудованому із середніх рівнів, виявляють загальну тенденцію розвитку явища.

Ковзні середні є інструментами фінансового аналізу, що згладжують коливання досліджуваної величини шляхом усереднення по деякому історичному періоді. Ковзні середні досліджуються методом усереднення: просте ковзне середнє (Simple Moving Average (SMA)); зважене ковзне середнє (Weighted Moving Average (WMA)); експонентне ковзне середнє (Exponential Moving Average (EMA)); модифіковане експонентне ковзне середнє (Modified Exponential Moving Average) [1, 85].

Оберемо методи обробки динамічного ряду. Найкращим вибором є метод ковзної середньої та її похідних, так як необхідно тільки виконати згладжування, а не розв'язати задачу прогнозу динаміки. Використання цього методу дає хороший результат при значно меншій кількості операцій ділення та множення, тобто тут має місце значна економія ресурсів машинного часу.

Обробимо послідовність такими методами:

– Просте ковзне середнє: існує динамічна послідовність Q з кількістю значень n . Нова послідовність Q_1 з кількістю значень n . Маємо порядок ковзного середнього f . Для розрахунку використаємо формулу:

$$Q_{1i} = \frac{\sum Q_k}{P}, \quad P = \frac{(f-1)}{2}, \quad k \in [i-P; i+P]. \quad (2)$$

– Модифіковане ковзне середнє: існує динамічна послідовність Q з кількістю значень n . Нова послідовність Q_2 з кількістю значень n . Маємо порядок ковзного середнього f . Для розрахунку використаємо формулу:

$$Q_{2i} = \sqrt{\frac{\sum (Q_k \cdot Q_k)}{P}}, \quad P = \frac{(f-1)}{2}, \quad k \in [i-P; i+P]. \quad (3)$$

– Комбінований метод: існує динамічна послідовність Q з кількістю значень n . Розділимо її на рівні групи по m значень. Обчислимо для кожної групи значення Q_z , де z – номер групи. Q_z обчислюється як:

$$Q_z = \sqrt{\frac{\sum (Q_{zi} \cdot Q_{zi})}{m}}. \quad (4)$$

Нова послідовність Q_3 буде формуватися, як множина точок, що лежать на відрізках, які формуються сусідніми опорними точками. Найкращою мірою точності наближення є середнє квадратичне відхилення отриманого ряду від еталонного ряду [1, С. 84-89].

Середнє квадратичне відхилення розраховується за формулою:

$$V_{mid} = \sqrt{\frac{\sum (Q_i - Q_{ki})^2}{n}}, \quad (5)$$

де n – кількість елементів ряду (кількість ітерацій); Q – еталонний ряд;
 Q_k – ряд, що був опрацьований.

Так, з практичної точки зору, метод ковзного середнього використовують для рядів, які мають лінійний тренд, а метод експоненційного згладжування використовують у тих випадках, коли прогнозування здійснюється на підставі рядів динаміки, в яких тренд несталий чи в яких тренда немає [4, 165].

На даному етапі досліджень проведемо прогноз експортних операцій застосовуючи метод ковзного середнього з 2019-2020рр. та основні результати подамо у вигляді рис. 2.

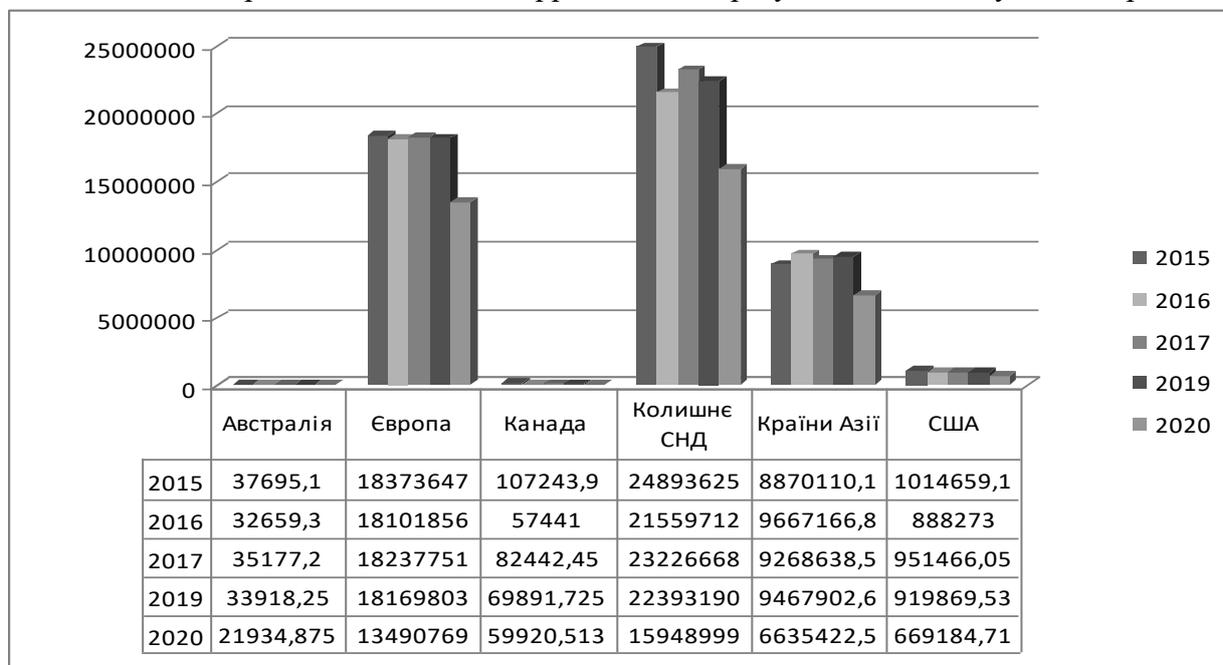

Рис. 2. Аналіз зовнішньоторгівельної діяльності за 2015-2017 рр. та прогнозна оцінка методом ковзного середнього експортних операцій по групах країн (2019-2020 рр.)

[авторське дослідження]

На основі прогнозування та аналізування даних, згідно вище описаних результатів досліджень встановлено, що експортна діяльність з країнами Колишнього СНД у 2020 р. порівняно з 2019 р. зросте на 8334,5 млн.дол., а ось у 2019 р. знизиться на 6444,2 млн.дол. Також аналогічна тенденція досліджуватиметься і щодо США у 2019 р. спостерігатиметься ріст експортних операцій на 3,6 %, а у 2020 р. знизиться на – 24,7 %. Неможливо поза увагою залишити прогноз щодо країн Європи: 2019 р. незначне зростання експорту продукції на 0,4 %, а у 2020 р. відповідно спад на – 25,5 %.

На основі проведених досліджень встановлено, що метод ковзної середньої застосовується в практиці прогнозування досить часто й практично є найпоширенішим методом виявлення тренда. Зовні він є всього лише суто емпіричним прийомом

попереднього аналізу, в якому переважають арифметичні дії з рівнями динамічного ряду, але осмислення характеру розвитку явища відбувається при визначенні періоду ковзання, оскільки середня, отримана методом ковзання, відображає не чисто арифметичну операцію, а перехід до укрупнених інтервалів часу.

Виходячи з викладеного, занепокоєння викликає закріплення структури товарного експорту України в останні роки. Незважаючи на те, що національні стратегічні пріоритети направлені на стимулювання інноваційної моделі розвитку, а реалії свідчать про те, що економіка та її зовнішньоекономічна складова мають характерні ознаки сировинного ведення господарчого механізму, а державна підтримка концентрується на базових галузях. З іншого боку, аналіз підсумків зовнішньоторгівельної діяльності України дає підстави для висновків також про позитивні процеси, а саме:

- стійкість основних галузей промисловості стосовно негативного впливу підвищення цін на енергоносії, що свідчить про наявність певних ресурсів їх конкурентоспроможності;

- суттєва активізація експортоорієнтованих підприємств України, які використовують наявні можливості для доступу на ринки інших країн світу – надмірна політизованість торговельно-економічних відносин у межах СНД, а також надмірна бюрократизованість, внутрішні суперечності в межах Європейського союзу, спонукали українські підприємства до пошуку інших ринків збуту, передусім, країн Азії, які динамічно розвиваються, а також країн Америки;

- певне зростання частки високотехнологічної продукції в структурі імпорту України; внаслідок стрімкого економічного зростання в країнах СНД похвалилась робота підприємств машинобудівної галузі, які почали відновлювати кооперацію з колишніми партнерами України, таким чином, стимулюючи зростання експорту продукції вітчизняного машинобудування.

В таких умовах прогнозна конфігурація на основі застосування ковзного середнього свідчить, що за відсутності системних заходів щодо покращення бізнес-клімату в країні, активізації залучення прямих інвестицій та протидії відпливу капіталу за межі національної економіки будь-які тимчасові заходи лише поглиблюватимуть структурні передумови для погіршення зовнішньоекономічної діяльності у середньостроковій перспективі.

В умовах розбалансованості зовнішнього сектору є передумовою погіршення умов торгівлі, ускладнення доступу до капіталів та втечі капіталів у середньостроковій перспективі пріоритетами зменшення уразливості національної економіки є формування сприятливого макроекономічного середовища для розгортання процесів імпортозаміщення, мобілізація капіталів контрольованих іноземних корпорацій резидентів України, активізація залучення капіталів, які не контролюються резидентами України, та регулювання трансфертного ціноутворення у зовнішньоекономічній діяльності.

Наявний у держави арсенал інструментів зовнішньоторгівельної політики дозволяє цілеспрямовано впливати на формування структури і напрямків розвитку національної економіки. В умовах посиленних інтеграційних процесів, слід відзначити, що існуюча модель розвитку національної економіки України характеризується сильною залежністю від експорту та надмірною орієнтацією на імпорт товарів. Це пояснюється кумулятивним ефектом наступних факторів:

- відсутністю конкурентоспроможних (не тільки на світовому, а й на національному ринку) вітчизняних товарів (значна енерговитратність та низький рівень продуктивності праці, що сукупно обмежує використання переваг України у міжнародному розподілі праці);

– неефективна митно-тарифна та податкова політика, які залишилися поза межами циклічного регулювання національної економіки;

– відсутність суспільних інститутів та стратегії органічної диверсифікації експортного потенціалу нашої економіки;

– відсутністю структурних реформ, що призвело до повної неготовності українського бізнесу працювати в умовах СОТ;

– збільшення соціального навантаження на державний бюджет, що автоматично підігріває внутрішній споживчий попит, який національна економіка не може задовольнити товарами власного виробництва;

– неконтрольована кредитна політика комерційних банків, які, як правило, спрямовували залучені та позичені кошти іноземних кредиторів на кредитування споживчого сектору;

– фактична жорсткість номінального обмінного курсу гривні, який законодавчо визначається як гнучкий.

Висновки. Отже, проведений аналіз дає можливість стверджувати, що Україна сформувалася як країна з експортно-орієнтованою і імпоротно-залежною економікою, яка надзвичайно чутлива до імпульсів світового ринку. Цей факт однозначно підтверджується стрімким падінням макроекономічних показників національної економіки при зменшенні попиту на український експорт та ускладненню умов зовнішнього фінансування. Варто зауважити, що розрахунки та порівняння, проведені, не претендують на виключну точність. Але масштаби невідповідностей та потенційні суми проведення експортно-імпорتنних операцій викликають серйозне занепокоєння і не можуть бути списані на дрібні статистичні неточності, обумовлені різними методологіями обліку товарів у зовнішньоторговельній діяльності.

З огляду на це, аналіз достовірності статистики зовнішньої торгівлі, підвищення транспарентності та простоти митної системи України є важливим та невідкладним викликом для вищого державного керівництва, професіоналів та академічної спільноти. Бізнесу і владі потрібно направляти максимальні зусилля на підвищення якості експортованої продукції. Тільки таким чином можна якісно зорієнтувати нашу економіку на експортний варіант розвитку. В іншому випадку Україна перейде на екзогеннозалежну рентну модель розвитку економіки, яка характеризуватиметься посиленням сировинної спрямованості виробництва та підвищеною залежністю від іноземних технологій і капіталів.

Список використаних джерел:

1. Азамат М. М. Дослідження підсистеми прийому інформації з урахуванням методів згладжування. *Вісник ДонНУЕТ. Інтелектуальний аналіз даних і системи моніторингу*. Донецьк, 2015. № 3 (55). С. 84–89.
2. Валінкевич Н. В. Побудова оптимальної моделі прогнозування модернізаційних зрушень у виробництві продукції підприємств. *Вісник Житомирського державного технічного університету. Економічні науки*. 2014. № 2 (68). С. 94–101.
3. Вівчар О. І. Особливості ідентифікації методів оцінки ринкової вартості бізнесу при діагностиці його економічної безпеки. *Вісник Наука молода*. Випуск 18. Тернопіль 2012. С. 118–122.
4. Левченко Л. О., Белова Д. С. Огляд методів прогнозування фінансового стану на основі економетричних моделей. *Інформаційні технології в економіці. Управління розвитком складних систем*. 2015. № 5 (14). С. 164–169.
5. Серебрянський Д. М. *Тіньова міжнародна торгівля: макроекономічна теорія та фіскальні наслідки для України: Монографія*. Київ, Алерта, 2014. 202 с.
6. Vivchar O., Kolesnikov A. Peculiarities of assessment technologies usage in the management of financial and economic security of enterprises. *Business Economics*. Issue 4 (2), (October). Volume 51. "Palgrave Macmillan Ltd.", 2016. Pages 393–398.